

EUROPOS TARYBA
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMAS
KETVIRTASIS SKYRIUS

NUTARIMAS DĖL

Saddam Hussein
pareiškimo Nr. 23276/04
prieš Albaniją, Bulgariją, Kroatiją, Čekijos Respubliką, Daniją, Estiją, Vengriją, Islandiją, Airiją,
Italiją, Latviją, Lietuvą, Nyderlandus, Lenkiją, Portugaliją, Rumuniją, Slovakiją, Slovėniją, Turkiją,
Ukrainą ir Jungtinę Karalystę

PRIIMTINUMO

Europos Žmogaus Teisių Teismas (ketvirtasis skyrius), 2006 m. kovo 14 d. posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko J. CASADEVALL,
teisėjų sero Nicolas BRATZA,
M. PELLONPÄÄ,
R. MARUSTE,
S. PAVLOVSCHI,
J. BORREGO BORREGO,
J. ŠIKUTA,
ir skyriaus kanclerio M. O'BOYLE,

atsižvelgdamas į minėtą pareiškimą, pateiktą 2004 m. birželio 29 d.,

atsižvelgdamas į atsisakymą taikyti laikinojo poveikio priemones, kurias buvo prašoma taikyti pagal Teismo reglamento 39 taisyklę,

atsižvelgdamas į bylai suteiktą prioritetą (41 taisyklė) ir į bylos medžiagos konfidencialumą (33 taisyklė), kuris buvo taikomas siekiant neatskleisti pareiškėjui atstovaujančių teisininkų tapatybės,

po svarstymo nusprendė:

FAKTAI

Pareiškėjas Saddam Hussein yra Irako pilietis, gimęs 1937 m. balandžio 28 d. Jis yra buvęs Irako prezidentas ir šiuo metu yra kalinamas Irake.

A. Bylos aplinkybės

Pareiškėjo pateikti bylos faktai gali būti apibendrinti kaip išdėstyta toliau.

2003 m. kovo 20 d. JAV generolo vadovaujamos koalicijos pajėgos įsiveržė į Iraką. Nors didesnė pajėgų ir paramos dalis buvo iš Jungtinių Valstijų (JAV) ir Jungtinės Karalystės (JK), šiuo atveju laikytina, kad koalicijos pajėgoms bylai reikšmingu laikotarpiu paramą teikė kiekviena valstybė atsakovė. Koalicijos pajėgas sudarė divizijos, iš kurių kiekviena buvo atsakinga už karo veiksmus konkrečioje Irako srityje. JAV divizijos kontroliavo šiaurinę ir centrinę sritis (į pastarąją patenka Bagdado ir Tikrito regionai), o dvi

daugiašalės divizijos, kurių vienai vadovavo JK, o kitai – Lenkija, buvo atitinkamai atsakingos už pietinę ir pietų centrinę sritis.

Balandžio pradžioje JAV pajėgos užėmė Bagdadą. 2003 m. balandžio 16 d. JAV generolas paskelbė „Išlaisvinimo žinią“ pranešdamas apie tai, kad įsteigiama Laikinoji koalicinė administracija (LKA), civilinė administracija, kuri Irake laikinai vykdys vyriausybės įgaliojimus. 2003 m. gegužės 13 d. JAV Gynybos sekretorius paskyrė ambasadorių Bremer LKA administratoriumi. 2003 m. liepos 13 d. buvo sudaryta Irako valdančioji taryba (IVT): LKA administratorius galėjo vetuoti visus IVT sprendimus. Visus Irako laikinojo valdymo klausimus LKA turėjo suderinti su IVT.

2003 m. gruodžio 13 d. prie Tikrito pareiškėją sugavo JAV kareiviai (ketvirtoji pėstininkų divizija ir Specialiųjų pajėgų grupės Nr. 121 nariai) operacijos, pavadintos „Raudonosios aušros operacija“, metu.

JT Saugumo Taryba 2004 m. birželio 8 d. priimta Rezoliucija Nr. 1546 (2004) pritarė suverenios laikinosios Irako Vyriausybės formavimui, kuri iki 2004 m. birželio 30 d. visiškai perimtų atsakomybę ir įgaliojimus valdant Iraką; joje palankiai įvertinta okupacijos pabaiga ir tai, kad LKA nustos veikusi (taip pat iki 2004 m. birželio 30 d.), kai Irakas atgaus visišką suverenitetą; ir pažymėta, kad, kol Irako saugumo pajėgos visiškai perims atsakomybę už šalies saugumą, daugiašalės pajėgos Irake liks naujosios Laikinosios Irako Vyriausybės prašymu (Rezoliucijos 1, 2, 8 ir 9 straipsniai).

2004 m. birželio 28 d., dviem dienomis anksčiau nei numatyta, LKA įgaliojimai buvo perduoti naujai Irako Laikinajai Vyriausybei.

2004 m. birželio 30 d. JAV karinės pajėgos perdavė pareiškėją Irako Vyriausybei, kad būtų surengtas jo teismas.

SKUNDAI

Remdamasis Konvencijos 2, 3, 5 ir 6 straipsniais, taip pat 6 ir 13 Protokolų 1 straipsniu, pareiškėjas skundėsi dėl jo sulaikymo, kalinimo, perdavimo ir tebevykstančio teismo. Jis teigė, kad pripažinus jį kaltu po „parodomąjo teismo“, kuriame jis neturėjo net pagrindinių gynybos priemonių, jam būtų įvykdyta mirties bausmė.

Jis teigė buvęs valstybių atsakovių jurisdikcijoje, kurios, jo manymu, net ir po 2004 m. birželio perdavimo *de facto* tebeturėjo valdžią Irake:

a) kadangi koalicijos valstybės buvo ir tebėra okupacinė valdžia, jos buvo ir tebėra atsakingos už tai, kad Irake būtų gerbiamos žmogaus teisės;

b) kadangi jis buvo sulaikytas ir kalintas ir tebėra kalinamas, jis buvo ir tebėra visiškai pavaldus ir kontroliuojamas koalicijos valstybių;

c) kadangi kariuomenės atstovai, atsakingi už ginčijamą elgesį buvo ir tebėra kontroliuojami valstybių atsakovių. Jo teigimu, *Banković ir kiti prieš Belgiją ir 16 kitų Susitariančiųjų Valstybių* ((dec.) [GC], no. 52207/99) buvo neteisingas ir turi būti peržiūrėtas.

TEISĖ

Pareiškėjas skundėsi dėl jo sulaikymo, kalinimo ir perdavimo Irako valdžios institucijoms bei dėl tebevykstančio teismo proceso ir jo baigties.

Jis teigė buvęs visų valstybių atsakovių jurisdikcijoje, nes jos buvo okupacinė valdžia Irake, dėl to jis buvo tiesiogiai joms pavaldus ir jų kontroliuojamas arba dėl to, kad jos buvo atsakingos už savo atstovų veiksmus užsienyje. Be to, jis teigė išlikęs jų jurisdikcijoje ir po valdžios perdavimo, taip pat jo paties perdavimo Irako valdžios institucijoms 2004 m. birželį, nes valstybės atsakovės Irake išlaikė kontrolę *de facto*.

Teismas mano, kad šie argumentai dėl jurisdikcijos yra paremti nepagrįstais teiginiais. Nors pareiškėjas rėmėsi kai kuriais JT dokumentais, pranešimais spaudai ir akademinėmis publikacijomis, jose nurodyta tik tai, kad koalicijos partneriai veikė kartu. Pareiškėjas nenurodė kiekvienos valstybės atsakovės vaidmens ir atsakomybės ar darbo/valdžios pasidalijimo tarp jų ir JAV. Jis nenurodė kiekvienos atskiros divizijos

atsakomybės už karo veiksmus joms priskirtose srityse ar jos apimties. Jis nedetalizavo vadovavimo pasidalijimo tarp JAV ir ne JAV pajėgų, tik nurodė bendrą koalicinių pajėgų vadą, kuris visais bylai reikšmingais laikotarpiais buvo JAV generolas. Galiausiai svarbu tai, kad jis nenurodė, kuri valstybė atsakovė (išskyrus JAV) darė kokią nors įtaką (o jei taip, kokią) ar dalyvavo jo ginčijamame sulaikyme, kalinime ir perdavime. Nepaisant formalaus valdžios perdavimo Irako valdžios institucijoms 2004 m. birželio mėn. ir 2005 m. sausio mėn. įvykusių rinkimų, pareiškėjas paprasčiausiai teigė, kad šios pajėgos *de facto* išlaikė valdžią Irake.

Esant tokioms aplinkybėms, Teismas mano, kad pareiškėjas neįrodė, jog buvo valstybių atsakovių jurisdikcijoje kuriuo nors iš nurodytų pagrindų. Teismas mano, kad jis neįrodė, jog šios valstybės turėjo jurisdikciją tuo pagrindu, kad kontroliavo teritoriją, kurioje buvo padaryti tariami pažeidimai (*Loizidou v. Turkey*, 1996-12-18, *Reports of decision and Judgments* 1996 VI ir *Cyprus v. Turkey* [GC], no. 25781/94, ECHR 2001). Net jei jis ir galėjo patekti į kurios nors valstybės jurisdikciją dėl to, kad buvo jos sulaikytas, jis neįrodė, kad kuri nors iš valstybių atsakovių buvo kokiu nors būdu atsakinga ar dalyvavo, ar atliko kokį nors vaidmenį jį sulaikant ar vėliau įkalinant (*Issa and Others v. Turkey*, no. 31821/96, §§ 71–82, 2004-11-16 ir *Öcalan v. Turkey* [GC], no. 46221/99, § 91, ECHR 2005 ...). Nepagrindus tokio pobūdžio dalyvavimo, tuo pačiu yra atsakyta į paskutinį pareiškėjo teiginį, kad valstybės atsakovės buvo atsakingos už jų kariuomenės atstovų veiksmus užsienyje. Galiausiai nėra tokios praktikos pagal Konvenciją, o pareiškėjas nesirėmė jokių pripažintu tarptautinės teisės principu, pagal kurį jis patektų į valstybių atsakovių jurisdikciją vien tik dėl to, kad šios valstybės tariamai veikė koalicijoje (įvairiu, tiksliai neapibrėžtu mastu) su JAV, nors ginčijamus veiksmus atliko JAV, o saugumas srityje, kurioje tie veiksmai buvo įvykdyti, buvo priskirtas JAV ir bendras vadovavimas koalicijai buvo patikėtas JAV.

Taigi Teismas nemano, kad yra nustatyta, jog tarp pareiškėjo ir valstybių atsakovių buvo ar yra koks nors jurisdikcinis ryšys ar, atitinkamai, kad pareiškėjas galėjo patekti į tų valstybių jurisdikciją Konvencijos 1 straipsnio požiūriu.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

Skelbia pareiškimą nepriimtinu.

Michael O'BOYLE
Kancleris

Josep CASADEVALL
Pirmininkas